

Velferdsplanlegging i økologisk kalvehold

For å bedre kalvens velferd i økologiske melkebesetninger er det utarbeidet et system for velferdsplanlegging på besetningsnivå retta mot kalv. Dette prøves nå ut på økologiske melkeproduksjonsbruk. Opplegget innebærer en vurdering av status for kalvevelferd i besetningen, en tiltaksplan for de viktigste forbedringer, og oppfølging med evaluering.

Britt Henriksen¹, Cecilie Mejdell² og Berit Hansen³

¹Bioforsk Økologisk, Tingvoll, ²Veterinærinstituttet, ³Bioforsk Nord, Tjøtta
britt.henriksen@bioforsk.no

Velferd hos kalv

God dyrevelferd er viktig i alt husdyrhold, og en av grunnpilarene i økologisk produksjon. Et godt kalvehold er dessuten en god start for seinere produksjon, enten det er melk eller kjøtt. Likevel er kalveholdet en utfordring på mange gårder. Det er riktignok ikke gjennomført systematisk velferdsvurdering av økologiske kalver i Norge, men erfaringer fra tidligere prosjekter er at kalveholdet har stort forbedringspotensial både i konvensjonell og økologisk produksjon (Grøva et al. 2005, Henriksen et al. 2008). Helse-dataene for kalv som samles via helsekortene usikre på grunn av mangelfull føring (pers. medd. Kerstin Plym-Forshell, Helsetjenesten for storfe 2008). Selv om regelverket for økologisk produksjon er strengt, gir dette alene ingen garanti for god dyrevelferd. Den faktiske dyrevelferden på gården er avhengig av prioriteringer, holdninger og kunnskap hos røkter.

Gjennom den norske delen av prosjektet "Minimising medicine use in organic dairy herds through animal health and welfare planning (ANIPLAN)" vil Veterinærinstituttet og Bioforsk utvikle et velferdsregistreringssystem for kalv som kan brukes i veiledning og velferdsplanlegging i økologisk melkeproduksjon. Prosjektet er et CORE Organic-prosjekt og et samarbeid mellom 11 forskningsinstitusjoner i Danmark, Tyskland, Nederland, Østerrike, Sveits, Norge og Storbritannia. Prosjektet starta høsten 2007 og går ut 2010.

Velferdsplanlegging og velferdsvurdering
Velferdsplanlegging av dyreholdet på et melke- eller kjøttproduksjonsbruk kan ses som en kontinuerlig prosess. En bør identifisere status og risiko, sette mål, gjennomføre og forebygge, samt evaluere effekten av tiltakene, for deretter å revidere velferdsplanen (figur 1). Det er ulike måter å gjennomføre velferds-

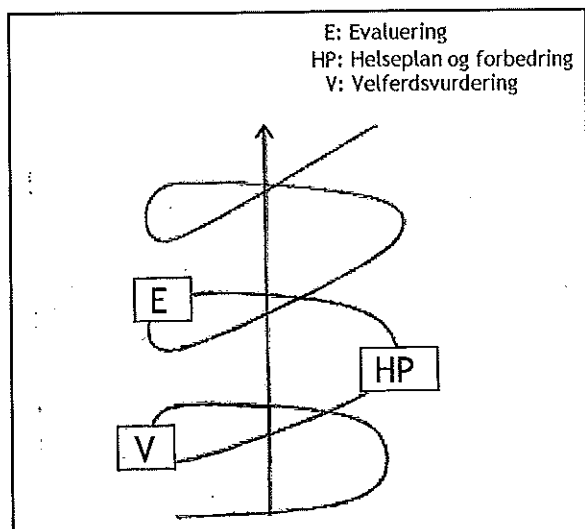
planlegging på. For å ha en felles forståelse for hva vi mener med velferdsplanlegging har ANIPLAN-prosjektet satt opp en rekke prinsipper som er essensielle for effektiv velferdsplanlegging (Vaarst og Roderick, 2008).

En konkret plan for hvordan eventuelle forbedringer av dyrenes velferd skal gjennomføres, er en viktig del av velferdsplanleggingen. Det er viktig at gårdbruker føler eierskap til velferdsplanen og prosessen forøvrig, og setter agenda for hvilke mål han/hun vil jobbe med. Gårdbrukeren må derfor vite hvordan velferds-situasjonen er for kalvene, og hvordan denne kan forbedres. Her vil et system for velferdsregistrering og vurdering være veldig nyttig. Velferdsregistreringen som blir utvikla i prosjektet er mynta på rådgiving. Dette gir rom for vurderinger som kan diskuteres med gårdbruker.

Protokoll

Prosjektet utarbeider en protokoll som skal brukes ved velferdsregistreringen på gården. Protokollen bygger på erfaringer fra velferdsvurderinger i det tidligere norske prosjektet "God Velferd" (Grøva et al. 2005), "Kalveliv 100" som er velferdsvurdering av økokalv i Danmark og EU-prosjektet "Welfare Quality" som jobber med å utvikle vurderingssystem for sertifisering. Besøket på gården skal kunne gjennomføres på to til tre timer. Dette begrenser hvilke velferdsparametre som kan være med i protokollen.

Hovedfokuset er dyrebaserte parametre, det vil si målinger foretatt på dyrene, eksempelvis helse og renhet. Fordelen med slik er at de lettere kan sammenliknes på tvers av driftssystemer. I tillegg tar vi med noe informasjon om miljøet, føring med hovedvekt på kolostrum og melketildeling og håndtering, som har stor betydning for dyras helse og mulighet til

Figur 1. Velferdsvurdering er en kontinuerlig prosess med å vurdere dyrenes velferd, sette opp helseplaner og gjennomføre forbedringer, og evaluere med ny vurdering.

naturlig atferd. Protokollen er delt inn i seks hoveddeler:

Informasjon om gården

Produksjonssystem, rase og antall dyr i ulike aldersgrupper blir registrert. Her blir det også tegna en skisse over oppstallinga av dyrene, og informasjon om dyreflyt notert.

Helseparametre fra registre

Før eller under besøket samles informasjon om helse og behandlinger fra kukontrollen eller storfekjøttkontrollen. Dette er data fra årsutskrift, helseutskrift, helsekort individ og buskap.

Adferd

Det blir gjennomført en kvalitativ atferdsvurdering hos kalver i grupper etter metode utvikla av Françoise Wemelsfelder (Wemelsfelder and Lawrence, 2001). I tillegg blir det gjennomført en test for å vurdere menneske-dyr-forholdet ved å se på hvordan kalvene reagerer ved håndtering av røkter.

Vurdering av individ

Alle, eller minst 15 kalver blir vurdert i forhold til hvor rene de er, om de har sår eller skader, kroppshold og tegn til sykdom. Den individuelle vurderingen summeres opp i en samlet vurdering av kalvene.

Miljø og omgivelser

Forhold som renhold, plass per dyr, luftkvalitet og trekk, i tillegg til tilgang på fôr og vann, fôr kvalitet og fôringsrutiner av grovfôr og kraftfôr blir vurdert i de ulike bingene til kalvene. Kalvings- og sjukebinge, og forhold for kalver som er ute blir også vurdert.

Fôring av melk og kolostrum

Til slutt blir rutiner rundt kolostrum og melkefôring vurdert. Rutiner som lagring, oppvarming av melk, temperatur på melken ved fôring, mengde og kvalitet blir vurdert. I tillegg vurderes rutiner for avvenning.

Fremdrift

I første del av prosjektperioden er det utviklet en protokoll for vurdering av kalvevelferd ute i besetninger. Denne ble i 2009 prøvd ut på 14 økologiske melkeproduksjonsbruk. Det ble samtidig utarbeidet en velferdsplan på gårdene etter prinsippene satt opp av ANIPLAN. Denne skal bli fulgt opp med en ny velferdsvurdering våren 2010. Effekten av velferdsplanleggingen på de ulike gårdene vil bli vurdert i slutten av prosjektperioden og sammenholdt med erfaringer fra de andre samarbeidspartene i ANIPLAN.

Referanser

- Grøva, L., Henriksen, B.I.F. & Kielland, K. 2005. Rapport God dyrevelferd i økologisk mjølkeproduksjon, Norsk senter for økologisk landbruk, Tingvoll. 23 s.
- Henriksen, B., Hansen I., Gjestvang J. & Tverås B. 2008. Velferdsvurderingar i LiA, Velferdsvurderingar av dyr i uisolerte fjøs knyta til prosjektet Landbruksbygg i Arktis. Bioforsk Rapport 3(49):23s.
- Vaarst M. & Roderick S. (eds) 2008. Planning for better animal health and welfare. Report from the 1st ANIPLAN project workshop, Hellevad, October 2007. CORE Organic project nr. 1903, University of Aarhus, Denmark, 74pp.
- Wemelsfelder, F. & Lawrence, A.B. 2001. Qualitative assessment of animal behaviour as an on-farm welfare monitoring tool. Acta Agriculturae Scandinavica suppl. 30:21-25.